

AVTOBUS PARKINI ISHLATISHDA MODDIY RESURLAR SARFINI STAVKALASH METODIKASI

Jo'rayev Voxidjon Islomjon o'g'li

Andijon mashinasozlik instituti

“TVM” kafedrasida stajyor o'qituvchisi,

E-mail: vohidjonjorayev95@gmail.com

Telefon: +99894 444 77 09

Annotatsiya: Ta'sir etuvchi omillarning ma'lum kombinatsiyasi bilan transport jarayonida moddiy resurslarni iste'mol qilishning asosli standart ko'rsatkichlari mavjud bo'lmaganda yo'lovchi avtomobil transportini samarali boshqarish qiyin. Avtomobil transportidagi eng katta rivojlanish transport samaradorligini belgilovchi resurs sifatida yoqilg'i sarfini me'yorlash bo'ldi. Shu bilan birga, transport jarayonida moddiy resurslar sarfi moylash materiallari, ehtiyot qismlar va avtomobil shinalari sarfini ham tashkil qiladi. Yo'lovchi avtomobil transporti xarajatlarining uchdan bir qismidan ko'prog'i ushbu resurslarning narxidir. Moddiy resurslarni iste'mol qilish bo'yicha joriy sanoat standartlari maslahat xarakteriga ega, ammo ishlab chiqarishni rejalashtirish uchun tashuvchilar tomonidan qo'llaniladi.

Kalit so'zlar: Yo'lovchi, avtobus, moddiy resurs, ehtiyot qismlar, transport, energetik samaradorlik, energotejamkorlik, sarfi, energiyadan samarali foydalanish, texnologiya, xavfsiz texnika, ekologik, ekspluatasion, yonilg'i sarfi, ekspluatasiya, zamonaviy axborot-texnologiyalari, samaradorligini oshirish, konstruksiyasi.

Ta'sir etuvchi omillarning ma'lum kombinatsiyasi bilan transport jarayonida moddiy resurslarni iste'mol qilishning asosli standart ko'rsatkichlari mavjud bo'lmaganda yo'lovchi avtomobil transportini samarali boshqarish qiyin. Avtomobil transportidagi eng katta rivojlanish transport samaradorligini belgilovchi resurs sifatida yoqilg'i sarfini me'yorlash bo'ldi. Shu bilan birga, transport jarayonida moddiy resurslar sarfi moylash materiallari, ehtiyot qismlar va avtomobil shinalari sarfini ham tashkil qiladi. Yo'lovchi avtomobil transporti xarajatlarining uchdan bir qismidan ko'prog'i ushbu resurslarning narxidir. Moddiy resurslarni iste'mol qilish bo'yicha joriy sanoat standartlari maslahat xarakteriga ega, ammo ishlab chiqarishni rejalashtirish uchun tashuvchilar tomonidan qo'llaniladi [1].

Masalan, Rossiya Federatsiyasi Transport vazirligining 2021 yil 20 oktyabrdagi 351-son buyrug'i bilan tartibga solingan sanoat standartlari barcha mahalliy avtomobil tashuvchilar uchun o'rtacha resurs iste'molini belgilaydi.[2] Harakatlanuvchi tarkibning individual ish sharoitlarini hisobga olgan

holda va tashish jarayonini tashkil etish faqat hisoblash usuli tartibga solinmagan yoqilg'i sarfi darajasiga tuzatish koeffitsiyenti bilan mumkin. Natijada rejalashtirilgan va haqiqiy tashish ko'rsatkichlarining past darajada yaqinlashishi. Aniqlangan muammoni samarali hal qilish ENR tizimlarining ob'ektiv nazorati va ma'lumotlarini saqlash vositalaridan foydalangan holda olingan moddiy resurslarning iste'moli bo'yicha statistik ma'lumotlar asosida hisoblangan standartlardan foydalanish hisoblanadi.[2] Bu har qanday avtotransport kompaniyasi uchun moddiy resurslarni iste'mol qilish hajmini belgilovchi muhim omillar majmuasini imkon qadar to'liq hisobga olish imkonini beradi. Bunda sanoat normalari avtomobil tashuvchilar tomonidan monopoliyaga qarshi va soliq qonunchiligiga rioya etilishi ustidan davlat nazorati vositasi funksiyasini saqlab qoladi.[4] Biroq, bunday resurslarni iste'mol qilish standartlarini asoslash muhim omillarning ta'sirini baholashni, ular o'rtasidagi munosabatlarni o'rnatishni va matematik standartlashtirish apparatini ishlab chiqishni talab qiladi. Shu munosabat bilan shuni aytish mumkinki, dissertatsiya mavzusi transport jarayonida moddiy resurslar sarfini me'yorlash metodikasini ishlab chiqish orqali yo'lovchi tashish samaradorligini oshirishning dolzarb ilmiy-amaliy muammosini hal qilishga qaratilgan. avtobus parkining ish sharoitlari.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xalilbek o'g'li X. E. ICHKI YONUV DVIGATEL DETALLARINI QURUM BOSISHINI TEKSHIRISH //World sciientific research journal. – 2023. – T. 18. – №. 1. – S. 110-115.
2. Aduvalin, A.A. Avtobus parkini ishlatish uchun stavka xarajatlari / A.A. Aduvalin, M.V. Gryaznov, K.A. Davydov // Zamonaviy fan, texnologiya va ta'limning dolzarb muammolari: 74-xalqaro ilmiy-texnikaviy konferensiya materiallari. T. 1 / ed. V.M. Kolokolseva; nomidagi Magnitogorsk davlat texnika universiteti. G.I. Nosova. Magnitogorsk, 2016. 26-29-betlar.
3. Aduvalin, A.A. Avtobuslarning texnik ekspluatatsiyasini standartlashtirishga uslubiy yondashuvni takomillashtirishning dolzarbligini asoslash / A.A. Aduvalin, M.V. Gryaznov, // Transport tizimlaridagi progressiv texnologiyalar: XIV Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya natijalariga asoslangan ilmiy maqolalar to'plami, Orenburg, 20-22 noyabr, 2019 yil. Orenburg: OSU, 2019. 185-193-betlar.
4. Omonov F.A., Jo'rayev VI FARG'ONA SHAHAR JAMOAT TRANSPORTI RIVOJLANISHDAGI MUAMMOLAR VA SABAB OLGAN OMILLAR //Yevropa rivojlanayotgan texnologiyalar va kashfiyotlar jurnali. – 2023. – T. 1. – Yo'q. 2. – 72-75-betlar.